Werkgroep Hagal

Vormingstekst *Wende I, Midzomer 2007*

Sibbe?

Heidenen gebruiken wel eens het woord *sibbe* om hun gezin aan te duiden. Waarom vraagt men zich af? In het Germaanse Heidendom staat het gezin, de bloedverwanten, centraal in de levensbeschouwing. Zij verzetten zich tegen het huidige individualisme, een eng en bekrompen denken aan zichzelf en de weinigen rondom dit ene individu. Daar verschilt de Heiden met de moderne medemens. Heidenen voelen het aan dat ze betrokken moeten zijn met hun omgeving. Historisch gezien was dit hun gezin, de familie en het dorp. Het was en is een gemeenschapsdenken. Een besef dat men deel uitmaakt van een groter geheel. Het is dan ook daarom dat de Heiden steeds in dienst van dat groter geheel denkt, werkt en handelt. Het kleinste gedeelte van het groter geheel is de sibbe, het gezin. Door dit typische woordgebruik geeft de Heiden, voor zichzelf, een meerwaarde aan het gezin. Wat de sibbe uniek maakt, en daar verschilt ze met het huidige gezin, is het besef dat de sibbe groter is dan ouders, man / vrouw en kinderen. Sibbe omsluit ook de doden en toekomstige nakomelingen. De sibbe draagt een zekere waarde met zich mee, die steeds doorgegeven wordt bij geboortes, een soort sibbe-ziel. Een onuitputtelijke kracht die steeds weerkeert. De sibbe is iets uit het verleden, van het heden en voor de toekomst. Met andere woorden, de sibbe is meer dan slechts ‘het gezin’.

Jan de Vries omschrijft ‘sibbe’ verklarend als ‘gezamenlijke verwanten’. Als oudste (1288) referentie geeft hij het Middelnederlandse woord *‘zibbe’.* Een bestaand Nederlands woord dus. Soms wordt wel eens, ten onrechte, beweerd dat dit uit het Duits ontleend zou zijn. Vanzelfsprekend zijn er ook andere varianten in het Germaanse taalgebied: *sippe* in het Duits (*sipp(e)a* in het Oudhoogduits); *sibb* in het Oudengels; *sifjar* in het Oudnoors; enz. Volgens Grimm zou ‘sibbe’ zowel ‘verwantschap’ als ‘vrede’ of ‘vriendschap’ betekenen. Verwantschap slaat zowel op de mannelijke als de vrouwelijke

bloedverwanten. Dit in tegenstelling met *maagschap* wat slechts de vrouwelijke lijn in een familie behelst. Als tegenhanger van sibbe in de betekenis van 'vrede' staat het Anglo-Saksische *unsibbe* dat van 'twist', 'strijd' of het 'niet vriendelijk zijn' betekend.

Als herkomst van het woord 'sibbe' kent men een drietal mogelijkheden. Een eerste vermoedelijke stam is het Gallische *cippus*: 'een (boom)stam met takken'. Men kent ook de uitdrukking *ene sibbe tellen*, wat een stamboom opmaken is. Ook een aannemelijke verklaring dus. Een tweede mogelijkheid waarvan sibbe afkomstig kan zijn is het Noorse *sifjar*. Sif, de vrouw van Donar (Thor) is hiervan een afgeleide. In de mythologie stond zij garant voor het familieleven en de huiselijke vrede. Ten derde zou men een band kunnen aantonen tussen 'sibbe' en 'zeven' wat in het Duits *sieben* is. Volgens de *Saksenspiegel* (het 13de eeuws Saksisch rechtboek) waren verschillende Sibben maar tot in de zevende graad met elkander verwant *(besibt)*. Verwantschap werd berekend en vergeleken met het menselijke lichaam. Aan het hoofd de ouders, de kinderen de hals enzovoort tot aan de nagels (zevende[1] sibbe), de zogenaamde *nagelmagen*[2].

Ondanks het verdwijnen van het woord 'sibbe' in het alledaags Nederlands taalgebruik bleef het echter bestaan in enkele dialecten zoals het Vlaams, Gronings en het Fries. Uiteindelijk krijgt het woord 'sibbe' terug een welverdiende plaats in ons taalgebruik. Heidenen, bewust van hun wortels en erfgoed, verwerpen het – uit het Frans overgenomen – woord 'familie' en geven terug een meerwaarde aan het woord 'sibbe' … en terecht! 'Familie' heeft een Latijnse stam *familia* wat 'onderhorigen' of 'personeel' betekend en zelden 'huisgezin'. Deze, haast beledigende, toon past niet in het denken van Heidenen. Integendeel. De bloedverwanten zijn het allerhoogste goed!

Dood aan de familie! Lang leve de sibbe!

W. Pyck

Bronvermelding:

- DE VRIES, J. en DE TOLLENAERE, F., *Etymologisch woordenboek*, Utrecht, 1997.
- DIEPHUIS, H.H., *Bewijzen van Nederlanderschap van het woord Sibbe*, Amsterdam, 1944.
- VAN TOLL, J., *Nog iets over den Oorsprong van het woord Sibbe*, Amsterdam, 1943.
- An Anglo-Saxon Dictionary, 23 Louwmaand 2007 (http://dontgohere.nu/oe/as-bt).
- Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse letteren, 23 Louwmaand 2007 (http://www.dbnl.org).

---

1) Wellicht telde men vroeger tot de negende sibbe. Onder invloed van de kerstening zal het tellen tot 9 mettertijd vervangen worden door het tellen tot 7.
2) Nu merket hoe ende waer oec die sibbe beghint ende waer si endet. In den hoefde is besceyden man ende wijf toe staende die eerelyc ende rechtelyc to zamen comen zijn. In des halses lede die kynder, die sonder twyinghe van vader ende van moeder gheboren sijn; is daer twyinghe an so en moghen si anden lede niet bestaen ende striken voert an een ander. Onghetwiet broeder kynt dat staet in dien lede daer scouder ende erme te samen comen gaen, also doet der zuster kynt. Die is die eerste sibbe-tale die men te maghen rekenet, brueder kynt ende suster kynt. In den elleboghe staet die ander. In der hand die driede. In den eersten lede des middelsten vinghers die vierde - in den anderen lede die vijfte - in den derden lede die seste, - anden sevenden staet een naghel ende niet een let. Daerom latet daer die sibbe ende heten naghelmaghe. Die tusschen den naghel ende tusschen den hoefde hem totter sibben gherekenen moghen an gheliker stat, die nemen dat erve ghelike.